

מהתיקנה הדרך היומית

בס"ד | פנינים מתוך שיעורי הדף היומי של הרה"ג אברהם ישעיהו קובלסקי שליט"א

יומא דהילולא קדישא

ליומא דהילולא של הרבי הקדוש בעל החידושי הרי"ם מגור, הרה"ק רבי יצחק מאיר בן רבי ישראל צוק"ל, נלב"ע ביום כ"ג אדר תרכ"ו.

מין בעל החידושי הרי"ם צוק"ל נכנס פעם לביהמ"ד ואמר ללומדים שם שיש לו קושיא חזקה: חז"ל אומרים כי מי שיש לו מנה רוצה מאתיים, ומי שיש לו מאתיים רוצה ארבע מאות, וא"כ למה לא רואים גם שמי שיש לו מסכתא אחת רוצה שתי מסכתות, כלומר שיהיה לו תשוקה גדולה לדעת עוד מסכתא. כמובן שאף אחד מהלומדים לא ענה, ואז נענה הרבי ואמר, שזה באמת סימן שגם מסכתא אחת אין לו, כי אם היה לו מסכתא אחת היה רוצה שתים...

החסיד רבי בן ציון מאוסטרובה זצ"ל, נכנס פעם לרבו החידושי הרי"ם צוק"ל וביקש ממנו שיתפלל עליו שלא יפול ברשת הגאווה. ענה לו הרבי: "שים לב, שכל שאדם הוא יותר הדיוט וגס, הריחו יותר מתגאה. ואם כן מי שמתגאה הרי זה סימן על שפלותו..."

מין שר התורה הגאון מטשעבין זצ"ל סיפר שדודו הגאון רבי יצחק רפפורט גאב"ד אוסטרובה, שהיה נוסע תמיד להחידושי הרי"ם, אמר לו פעם: מסתמא אתה חושב שהייתי נוסע לרבי יצחק מאיר לשמוע פשעטיל, לא, הייתי נוסע לראות איך שגם בתוך דברי הגאונות שלו, כשמתחיל לדבר מעניני יראת שמים "וי ער ווערנט געל און גרין פון פחד ה'" - איך פניו משתנות מפחד ה'...

פעם הגיע חסיד אחד אל החידושי הרי"ם, והתאונן לפניו, שהוא שוכח את כל מה שהוא לומד. שאל אותו הרבי: "ולאכול אתה שוכח?". ענה החסיד: לא. "למה?", שאל הרבי. ענה החסיד: "הרי אני מוכרח לאכול כדי לחיות, איך אני יכול לשכוח?"

אמר לו הרבי: "התורה? הרי גם בה תלויים החיים שלך, ואיך אתה יכול לשכוח. הרי כך אומר דוד המלך ע"ה בתהלים (קט"ז, ג) 'לעולם לא אשכח פקודיך כי בם חיינו', ואני יכול לשכוח את התורה כי היא החיים שלי..."

כמה דפי גמרא למד גאון ישראל לפני הקפה בבוקר

וכן אומרת הגמרא: **"וְלִיּוֹצֵא וְלִבָּא אֵין שְׁלוֹם** (זכריה ח, ט), **אמר רב, כיון שיוצא אדם מדבר הלכה לדבר מקרא, שוב אין לו שלום** [בדבר הוראה, שאין הוראה מדבר מקרא, שהמשנה מפרשת סתימת התורה (רש"י)]. **ושמואל אמר, זה הפורש מתלמוד למשנה** [שאם עסק בגמרא להבין המשניות וליתן בהם טעמים יוצא לגרוס המשניות, שוב אין לו שלום בדבר הוראה שאין הוראה נכונה בדבר משנה]. **ורבי יוחנן אמר, אפילו מתלמוד לתלמוד** [מתלמוד ירושלמי לתלמוד בבלי (רש"י)]."

בסוף אלול שנת תשס"ה התקיים סיום הש"ס של המחזור השלישי בדף היומי בירושלמי. בחגיגת הסיום כיבדו את מין פוסק הדור בעל שבת הלוי צוק"ל לישא את דבריו. בדרשתו הוא התייחס לדברי הגמרא הנ"ל "ורבי יוחנן אמר אפילו מתלמוד לתלמוד", ועמד על לשון רש"י הקדוש "מתלמוד ירושלמי לתלמוד בבלי", שלכאורה למה פירש רש"י דווקא מתלמוד ירושלמי לתלמוד בבלי, ולא פירש מתלמוד בבלי לתלמוד ירושלמי? הרי הגמרא נקטה שתם מתלמוד לתלמוד?

אלא ההסבר הוא, אמר מין צוק"ל, שהרי המחבר של תלמוד ירושלמי הוא רבי יוחנן, כפי שכותב הרמב"ם בהקדמת ספרו היד החזקה, ורבי יוחנן עצמו הוא זה שאומר כאן בגמרא "אפילו מתלמוד לתלמוד", אם כן בוודאי היתה כוונתו מתלמוד ירושלמי לתלמוד בבלי, שהרי בעיני האמוראים של ארץ ישראל לא היה התלמוד הבבלי מאיר באותו האור כמו התלמוד הירושלמי, ולכן דרשו במסכת סנהדרין (דף כד ע"א) **"בְּמַחְשָׁפֵינוּ הוֹשִׁיבֵנוּ כְּמַתִּי עוֹלָם**, אמר רבי ירמיה זה תלמודה של בבלי". [ואף על פי שהרמב"ם כותב שחתימת התלמוד הירושלמי היתה כמאה שנה לפני חתימת התלמוד הבבלי, מ"מ רואים כאן שגם בזמנו של רבי יוחנן כבר היה תלמוד בבלי, אלא שעדיין לא חתמוהו].

איך צריך לשמח את האשה

צדיקי הדורות מסרו תמיד מזמנם היקר כל כך, ימים ולילות על מנת להרבות אהבה ושלוש בין איש לאשתו. אני לא אשכח כמה הרבי שלי, הרבי של כלל ישראל, מין הבאר יעקב מנדבורנה צוק"ל, היה עסוק בנושא, על אף שהוא היה דבוק כל רגע בבורא עולם, כמו שידוע שהרבי בתור אברך צעיר כשהיה הולך ברחוב היה נעצר חזק: אוי! רבונו של עולם! בדביקות עצומה בבורא יתברך שמו.

מזכה הרבים הנודע הגאון רבי עזריאל טאבור זצ"ל הגיע פעם לבקש ברכה מסידינא בבא סאלי הקדוש, רבינו הצדיק המלוו"ן רבי ישראל אבוחצירא צוק"ל. ומעשה שהיה כך היה:

הרב עזריאל עסק בקירוב רבות בשנים, וכשרצה להתחיל לעסוק בשלוש בית, הוא ביקש לקבל על כך ברכה מרבינו הבבא סאלי. הוא יצר קשר עם אחד המקורבים, והלה הביא את רבי עזריאל לבבא סאלי. כשהוא נכנס לקודש פנימה עם אותו מקורב, נתן הבבא סאלי את ברכתו למקורב, ולרבי עזריאל הוא אמר: תבוא אלי מחר אחר הצהריים. רבי עזריאל התפלל, אבל אם הצדיק אמר, הוא לא הרהר והגיע למחרת.

למחרת אחר הצהריים הוא נכנס לבית, והנה הוא רואה על השלחן סעודה מכובדת, ורבינו הקדוש משמח את הרבנית במשך עשה שלימה. רבינו הבבא סאלי שכל מילה שלו וכל מחשבה היו רק עם יחודים, והתנהגותו היתה בקדושה עצומה כידוע, ישב ושימח את אשתו שעה שלימה

מה היתה העולם הבא מסכתא של הגאון האדיר

ה'עולם הבא מסכתא' של הגאון האדיר מין רבי פנחס הירשפרונג צוק"ל, היתה מסכת גיטין. מסכת זו הוא שיני יותר מחמש מאות פעמים. פעם סיפר הגאון רבי פנחס שבכל שבת בדרך כשהוא הולך לבית המדרש, מרחק כעשרים דקות, הוא חוזר על מסכת גיטין... [ראה בהרחבה מה שהבאנו בגליין 40 אודות הענין הנשגב של 'עולם הבא מסכתא' מפי ספרים ומפי סופרים].

פעם נפגש גאון ישראל גאב"ד אנטווערפן רבינו רבי חיים קרייזוירט צוק"ל עם הגאון רבי פנחס הירשפרונג. בתוך שיחתם אמר לו הגאון רבי חיים: "מיר קענען זיך נישט גייענענען" - [אנחנו לא יכולים להפריד]. רבי פנחס לא הבין את כוונתו של רבי חיים. הסביר רבי חיים את דבריו: "הגמרא אומרת בברכות 'אל יפטר אדם מחבירו אלא מתוך דבר הלכה שמתוך כך זוכרה', והכוונה היא שצריך לחדש לו משהו שהוא עוד לא שמע, וכך הוא זכור אותו. אולם אצלכם הרי כל מה שאני אומר אתם כבר יודעים, וממילא אין אני יכול להפריד מכם..."

הרגש
היהודי לא
נותן לדרך
על דבר
שבקדושה

כשמלאו לו לרבינו הגאון רבי פנחס הירשפרונג 15 שנה, הוא כבר ידע בעל פה 1700 דפים, ובגיל 17 הוא כבר היה בקי בכל הש"ס. בכל יום היה חוזר על מסכתא אחת או שתיים, ותמיד כשהיה פוגש בן תורה, היה שואל אותו: "וואו האלטסטו?" - [איפה אתה אווז בלימוד], ומתפלפל איתו.

בכל יום כשהוא היה קם בבוקר לאחר ברכת התורה, היה נוהג לשנן בעל פה 7 דפי גמרא, ורק אחר כך הוא היה שותה את כוס הקפה של שחרית. בשביל לשתות כוס קפה הוא למד 7 דפי גמרא!

(מתוך הפתיחה לשיעור, כ"ז טבת, יומא דהילולא של הגאון רבי פנחס צוק"ל, מגילת דף י"ט)

הבחור שלא התקבל לשיבתו של החתם סופר

למדנו בדף היומי (מגילת דף כ"ו ע"ב): "תשמשי מצוה נזרקה, תשמשי קדושה נגנזין. ואלו הן תשמשי מצוה: סוכה, לולב, שופר, ציצית".

אל רבן של ישראל מין ההייליגער חתם סופר צוק"ל הגיעו שני בחורים להיבחן כדי להיכנס לשיבתו הקדושה בפרשבורג. היה זה אחרי סוכות, וברחוב היו מונחים ענפי סך משומשים. מין החתם סופר ראה את שני הבחורים מגיעים. בחור אחד עבר מהצד כדי שלא לדרוך על הסך, והבחור השני שמיהר שלא לאחור, עלה על הסך והגיע לביתו של החתם סופר.

כשראה זאת החתם סופר לא רצה לקבל את הבחור שעלה על הסך, והודיע לו שהוא אינו נכנס לשיבה. מי שמסוגל לדרוך על סך, כנראה חסר לו משהו ביראת שמים, חסר לו משהו בקדושה. הרגש היהודי לא נותן לאדם לדרוך על דבר שבקדושה...

(מתוך הפתיחה לשיעור, ה' שבט, מגילת דף כ"ו)

מי שעובר מתלמוד לתלמוד

השבוע נלמד בדף היומי (מסכת חגיגה דף י"א ע"א) דרשה מעניינת בפסוק.

מיני מתיקה

למדנו בדף היומי (תענית דף י"ד ע"ב): "איזוהי נטיעה של שמחה, זה הנוטע אבורנקי של מלכים". כלומר הנוטע אילן של מלכים. חשבתי בחמלת ה' עלי, 'מאן מלכי רבנן', המלכים שלנו אלו התלמידי חכמים. מחנך שנוטע בנפש של ילד, של בחור, של אברך, אבורנקי של מלכים, הוא נותן לו תקווה, אם תלמד טוב תהיה מורה הוראה, אם תלמד טוב תהיה ראש כולל, תהיה ראש ישיבה, הוא נוטע בילד תקוות שהוא יוכל לצמוח לאדם גדול, זוהי נטיעה של שמחה.

במחמאות ובמילות עידוד. כשהסתיימה הסעודה, אמר לו הבבא סאלי: "ראית איך צריך לשמח אשה?"...

כשראה זאת רבי עזריאל יצא מיד לחפש טלפון [שזא לא היה בהישג יד כמו בימינו...], והתקשר לבקש מחילה מאשתו הרבנית על כך שעד היום לא השקיע מספיק כדי לשמח אותה עקב טרדותיו הרבות בענייני זיכוי הרבים...

(מתוך הפתיחה לשיעור, ד' שבט יומא דהילולא קדישא של רבינו הבבא סאלי צוק"ל, מגילה דף כ"ה)

אליבא דהלכתא - שאלות בהלכה בסוגיות הדף היומי

השבוע בדף היומי (הגיהה דף ד' ע"א) נלמד אודות קטן שהגיע לחינוך שיש חיוב מדרבנן לחנכו במצוות. ורצינו לשאול, א' האם גם אמו חייבת בחינוך, למשל כשהאבא אינו בבית אם היא חייבת לחנכו במצוות? ב' אם היא רואה שהוא עובר על איסור מסויים האם היא חייבת להפרישו מזה או לא? ג' כשהאבא אינו בבית האם יש חיוב חינוך על הסבא?

תשובה שהתקבלה מהרב הגאון רבי ישראל יצחק זילברמן שליט"א רב קהילת נוה יעקב מרכז

שלום וברכה לידידי איש חי רב פעלים מרביץ תורה לעדרים במתיקות התורה ונועם אמריה, הרה"ג רבי אברהם ישעיהו קובלסקי שליט"א בן הרה"צ המופלג ה"אנא עבדא".

א) בנידון ששאלת אם האם חייבת בחינוך בניה. הנה בנזיר (דף כט). אומר ריש לקיש שהאם אינה חייבת בחינוך בנה. ונחלקו הראשונים אי ר' יוחנן חולק עליו. שהתוס' בעירובין (דף פב. ד"ה קטן) סוברים שהאם חייבת בחינוך, וכן כתב התרומת הדשן (סי' צ"ד), אבל התוספות ישנים ביומא (דף פב. ד"ה בן שמונה) והתוס' בנזיר (כח: ד"ה בנו) סוברים דאשה פטורה מחינוך בניה. והקשו התוס' ישנים מהא דמסכת סוכה (דף ב:) שהילני המלכה חנכה את בניה לישיב בסוכה, ותירצו שהיא היתה מחנכתם "למצוה בעלמא".

וביאור הדברים שהתוס' בברכות (דף מח. ד"ה עד שיאכל) כתבו שיש על הקטן חיוב מדרבנן לקיים המצוות מלבד חיוב החינוך שיש על האב, וביאר הקהילות יעקב (בסוכה ס' ב') שהתוס' ישנים סוברים דאין על האם דין מצות חינוך הכללי של האב, אבל על הקטן מוטל קיום המצוות מדרבנן, וזהו מה שהילני המלכה השתדלה שיקיימו את חובתם. ועי' במשנה ברורה סי' טרט"ז (ס"ק ה') שכשמחנכת את בניה לכו"ע מקיימת מצוה.

ב) על דבר ששאלת אם האם חייבת להפרישו כשרואה את בנה עובר על איסור. הנה באיסור דאורייתא נחלקו הפוסקים אם כל אדם צריך להפרישו (כמבואר בס' שמי"ג), אבל אביו ואמו חייבים להפרישו אפילו באיסור דרבנן, וזה גם מועיל על האם לחנכו במידות ודרך ארץ, דכתיב אל תטוש תורת אמך.

וראה באגרת התשובה של רבינו יונה (בדרש השלישי) שכתב: כה תאמר לבית יעקב, ולמה נצטווה לדבר עם הנשים תחילה מפני שהן שולחות בניהם לבית הספר ומשימות עיניהן עליהם בבואם מבית הספר, ומושכות לבם בדברים טובים כדי שיהיו חפצים בתורה, ושומרות אותם שלא יבטלו מהתורה, ומלמדים אותם יראת חטא בילדותם, שנאמר חנוך לנער על פי דרכו גם כי יזקין לא יסור ממנה, ונמצא לפי זה, הנשים הצנועות מסבבות התורה והיראה".

ג) על דבר אשר שאלת אם סבא חייב בחינוך נכדיו. הנה קיי"ל בני בנים הרי הם כבנים, וכתיב והודעתם לבניך ולבני בניך יום אשר עמדת, ודרשין מזה שסבא חייב ללמד את בן בנו תורה. ובמדרש רבה (בראשית פרשה צ"ד) אמר ר' יהודה בר אלעאי בנות בנים הרי הם כבנים, בני בנות אינם כבנים. אבל הש"ך ביו"ד (סי' רמ"א) נוקט דבני בנות הוי כבנים, ורק לענין ת"ת מסתפק כיון שאין מחויב ללמד לבתו תורה א"כ אין צריך גם ללמד את בנה.

ומ"מ לענין חינוך כתיב למען אשר יצוה את בניו ואת בתו ואת אחריו, וזה כולל גם בני בנים. ועי' שו"ת רעק"א (מהדורא קמא סי' מ"ב) דן לענין ברכת 'להכניסו בביתו של אברהם אבינו' ע"י הסבא, וכתוב שהרי ע"י המילה נפתחת גם ערלת הלב ויוכל להבין בתורה, והרי הסבא מחויב ללמדו תורה. וא"כ ה"ה בשאר מצוות דליכא אב יש לו לסב לחנכו לתורה ולמצוות.

מקולמוסם של הקוראים

מאוצרות הפרשה

אבל המעשה היה מאוד רצוי בזה שהוא מהנה ליהודי אחר ממעותיו. ואפשר שכן הוא הדבר במתפלל עבור חברו אל"פ שעושהו כי הוא צריך לאותו דבר.

בספרה"ק תפארת שלמה (ויגש) מסביר ענין הערבות בתפילה שכל אחד מישראל יתפלל בעד חברו, כמו שאנו רואים בטבע בני אדם שבאדם אדם רוצה שחברו יתן לו צדקה מתנת חנם, מתבייש מאוד לומר לחברו ליתן לו, אבל כאשר אדם רוצה לקבל מחברו צדקה עבור אדם אחר, אז אינו מתבייש ואומר לחברו תן צדקה, מחמת שאינו לוקח לעצמו. וכן הוא הדבר בענין התפילה. עכ"ד.

ועיי"ש מה שהביא כל העוסק בתורת יסורים או אבילות נחשב לו כאלו קיים ואינו צריך שיתקיימו אצלו בפועל דכבר יצא ידי חובתו בהלימוד. ובהו מבארים את הגמ' בברכות, הוואה שיסורים באים עליו יפשפש במעשיו, פשפש ולא מצא יתלה בביטול תורה. והקושא ידועה הרי ביטול תורה הוא כשאר עבירות והרי פשפש ולא מצא ולמה יתלה דווקא בביטול תורה. אלא הכונה היא יתלה באותם דברי תורה שמזכרים שם ענייני יסורים ומחלות או אבילות, שדברי תורה אלו ביטל מלימודם ולכן באו עליו היסורים כי אם לא היה מבטל מלימוד אותם הדברי תורה היה יוצא ידי חובתו ע"י הלימוד.

ובזה פירשתי מה שפירש רש"י על הפסוק וידברו אליו את כל דברי יוסף אשר דיבר אליהם וירא את העגלות אשר שלח להם יוסף. ופירש"י סימן מסר להם במה היה עוסק כשפירש ממנו בפרשת עגלה ערופה, עיי"ש. ולהנ"ל רצה להוכיח לו שעדיין חי ולא קרהו בדרך שום אסון, שהרי למדו ביחד פרשת עגלה ערופה, המדברת מענין אסון בדרך, וממילא יצא ידי חובתו בלימוד הפרשה.

בתודה ובברכת יוסף ה' עליכם אלף פעמים ככה, יידיך עוז, אברהם יצחק פרידמן

מכתב תורה מאת הגאון הדיין הנודע מבני ברק רבי אברהם יצחק פרידמן שליט"א

לכבוד הגאון החסיד מוהרא"י קובלסקי שליט"א בעל "מתיקות הדף היומי", בנו חביבו של מורינו הבלתי נשכח הגרש"צ זצ"ל בעל ה"אנא עבדא".

פותחין במודה אני על הגליונות הנפלאים, פירותיך מתוקים וצילך נאה!

בגליון צ"ט הבאת מאביך הגה"צ זצ"ל בשם רבו החזון איש צוק"ל, כי הסגולה של המבקש רחמים על חברו הוא צריך לאותו דבר הוא נענה תחילה, הוא אפילו אם הוא עושה את זה רק בשביל הסגולה. לכאורה במושכל ראשון הדבר צריך ביאור, הלא כל ענין הסגולה היא שהוא מוותר על צרכי עצמו ומבקש עבור צרכי חברו ובזכות זה הוא נענה תחילה, אבל במקרה דנן שעושה בשביל הסגולה הרי הוא כמתפלל עבור צרכי עצמו.

אבל הדבר יובן ע"פ הידוע מהבעש"ט הק' דמצות צדקה שאני משאר המצוות, שאע"פ שעושהו עם פניות ולא לגמרי לשם שמים עכ"ז מתקבל הוא בשמים כעושהו ע הצד הטוב ביותר, וכמאמר חז"ל הנותן פרוטה לעני ואומר ע"מ שיחיה בני הרי זה צדיק גמור, וההסבר לזה, דבמצוה כזו אל"פ שלא היתה כוונתו, כ"כ רצויה,

ונתנו איש כפר נפשו לה'. כתוב על זה בעל הטורים: "נתנו אם תקראנה למפרע יהיה גם כן ונתנו, לומר לך מה שאדם נותן לצדקה יחזור אליו ולא יחסר לו בשביל זה כלום". עד כאן לשונו.

פעם בירך הרה"ק רבי מנחם מנדל מרימנוב את אחד מחסידיו שיהיה עשיר, ואכן לא עבר זמן רב והלה הפך לאחד העשירים הגדולים במדינה. פנה הרה"ק מראפשיץ צוק"ל אל רבו הרה"ק מרימנוב ושאל אותו: למה נותן הרבי עשירות כזאת לאיש אחד? הלא היה אפשר לחלק את העשירות הזאת לעשרה אנשים? השיב לו הרה"ק מרימנוב: אני ברכתי אותו בעשירות סתם, אלא שהוא החליט לחלק צדקה בלב רחב, וכשנותנים לצדקה מקבלים הכל בחזרה, כמו שבעל הטורים כותב, וכמו שהוא מחלק צדקה ללא גבול כך הוא קיבל עשירות ללא גבול...

נקודה למחשבה:

הרה"ק אור ישראל מרוז"ן צוק"ל היה אומר: "אל תצַרְם וְאֵל תַּתְּנֶם" (דברים ב, יט), לפעמים אדם מחליט כל מיני דברים, שכנראה חברו התכוון לפגוע בו, וכנראה ההוא רצה לרמוז לו איזו פגיעה וכדומה, וממילא הוא מתחיל לחשוב מחשבות מה לעשות להם. אומר הפסוק "אל תצַרְם", אל תצייר במחשבתך כל מיני ציורים שונים על אחרים, וממילא "אל תתְּנֶם בָּם" לא תצטרך לצאת למלחמה...